

Analiza [složenosti] književnog teksta

Srećko Listeš

srecko.listes@azoo.hr

www.azoo.hr

VRSTE ANALIZE

- Sažetak (radnje)
  - što se dogodilo? (važni događaji, značenje zapleta, sažetak radnje, organizacija teksta, kronologija)
- Skica lik(ov)a
  - izgled, osobnost, prednosti i nedostatci, ciljevi lika, kako se lik mijenja tijekom priče...
- Analiza teme
  - kako zaplet otkriva temu ili poruku, što likovi nauče u priči, osjećaji i razmišljanja...

Sastavnice analize

POSTAVKE (scena, mizanscena)

Svako književno djelo gradi vlastiti svijet.

Sadrži li tekst objašnjenja ili ne, svaki čitatelj ima mogući (alternativni?) pogled na svijet prikazan i nametnut tekstom.

Danost postavke: scenariji i svojstva (doba dana, ozračje, pozadinska glazba, kultura, dodatni likovi...).

Postavke su povezane s arhetipom i psihološkim tumačenjima likova i akcija.

Sastavnice analize

SLIKE

Slike su riječi koje označuju stvarno, osjećajno iskustvo svijeta.

Slike su i ono što nazivamo metaforom.

Kamen obrastao ljubičastom mahovinom... =

odnosi se i na cvijet i na scenu;

odnosi se na djevojku koju pjesnik voli

Tigar otkriva zube oštre kao glad...

Tigar otkriva zube žestoke kao krivica...

(Apstrakcije i emocije mogu rabiti figurativnu stranu procesa.)

Sastavnice analize

SIMBOLIZACIJA

Simboli su alati koji se mogu uzeti za predstavljanje ulomka ili cijelog umjetničkog djela.

- jedinstveni za određeni tekst – tekstualni
- zajednički za dva ili više tekstova istog autora – osobni
- dio šire kulture, vjere ili tradicije – kulturalni
- arhetipski i prihvatljivi za sve kulture – opći, univerzalni

(Ljiljan na slici sv. Josipa, crvena boja u umjetnosti...)

Sastavnice analize

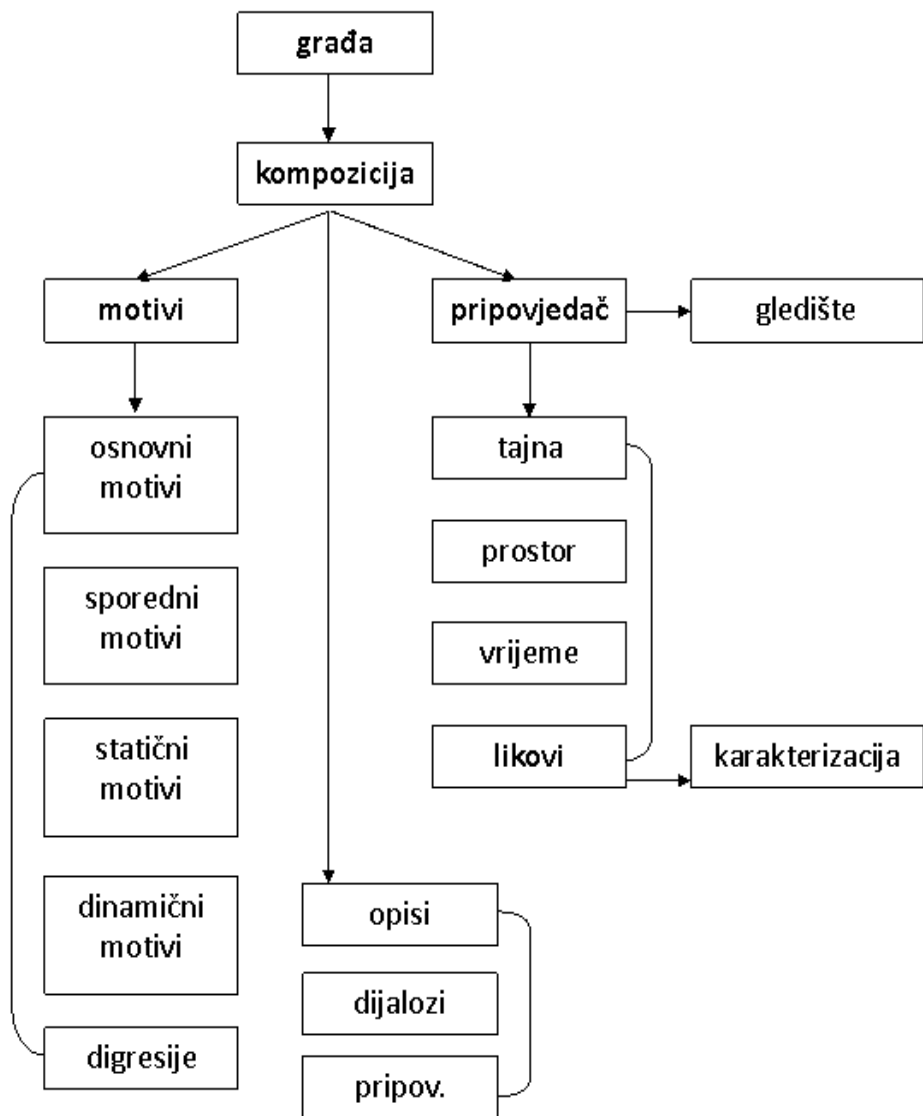
KNJIŽEVNI LIK (*etos*)

- tjelesni izgled
- misli i izjave
- izbori i djelovanja
- načini izvedaba
- odnosi s drugim likovima
- izjave ili reakcije prema analiziranom (drugom) liku

Sastavnice analize

POGLED/ASPEKT

- način(i) fokusiranja
- kako pripovjedač drži kameru, bira svjetlo, postavlja scenu?
- je li subjektivan, objektivan, ograničen (obično usredotočen na jednu osobu)?

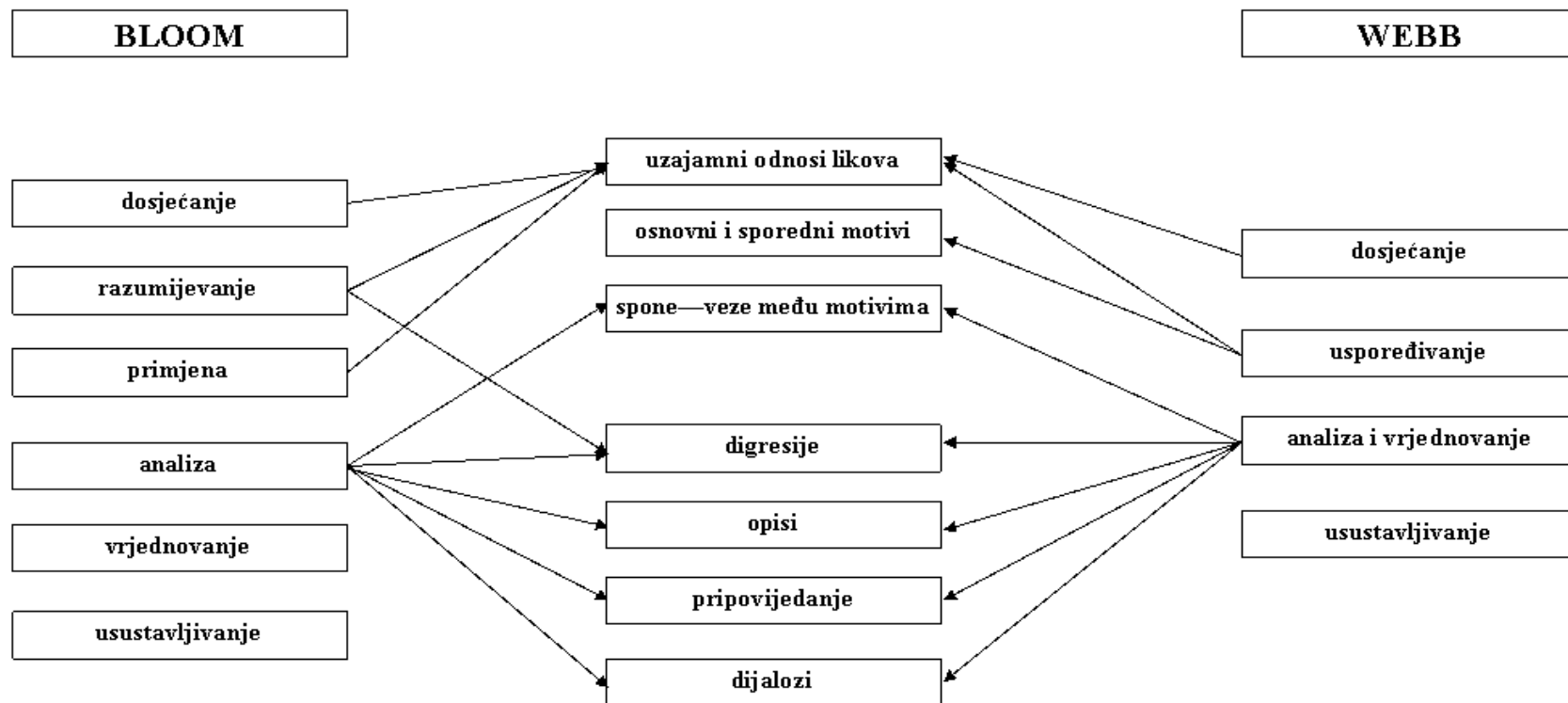
- oprjeka, suprotnost
- ponavljanje
- hiperbola i gradacija
- metafora
- personifikacija
- alegorija
- usporedba
- epitet

1. dosjećanje (žnjenice, uvjeti i svojstva)
2. uspoređivanje (ljudi, mjesta, događaja i pojmova); sređivanje i razvrstavanje elemenata; opisivanje i objašnjavanje
3. analiza i vrjednovanje
4. usustavljanje, ocjena i prilagodba planova, učenici sudjeluju u istraživanju problema

Usporedba taksonomija

Bloom	Barrett	Webb
<ul style="list-style-type: none"> - dosjećanje - shvaćanje - primjena - raščlamba - prosudba - stvaranje	<ul style="list-style-type: none"> - doslovno značenje - organizacija teksta - implicitno značenje - vrjednovanje - razumijevanje	<ul style="list-style-type: none"> - dosjećanje - vještine i zamisli - kratkoročno strateško razmišljanje (<i>raščlamba i vrjednovanje</i>) - dugoročno strateško razmišljanje (<i>ocjena i prilagodba planova, usustavljanje</i>)

1. Opiši mizanscenu; opiši (moguće simbole).
2. Sastavi zadatke za obradbu likova po razinama.
3. Sastavi zadatke za obradbu motiva.
4. Raščlani digresije (ako ih ima) i vrjednuj njihovo značenje.
5. Sastavi zadatke za tumačenje (vrjednovanje i usustavljivanje) djela.

1. Usporedi uzajamne odnose među različitim parovima likova.
2. Usporedi spone među motivima.
3. Analiziraj i vrjednuj digresije (ako ih ima).
4. Analiziraj i vrjednuj formalne sastavnice djela.
5. Sastavi zadatke za tumačenje (vrjednovanje i usustavljivanje) djela.

Webbova taksonomija

PRVA RAZINA

kviz
definicija
činjenice
test
tablice
popis
recitacija
primjer
wiki
zbirka
objašnjenje
označivanje
kategoriziranje
komentiranje
guglanje
društvene mreže

DRUGA RAZINA

fotografija
ilustracija
demonstracija
prezentacija
intervju
dnevnik
časopis
blog
potvrđivanje
umne mape
povezivanje
moderiranje
izvođenje

TREĆA RAZINA

grafikon
tablični prikaz
sažetak
izvješće
debata
panel
film
animacija
zaključak
shema
publikacija

ČETVRTA RAZINA

film
priča
projekt
plan
nova igra
pjesma
novine
medijski proizvod

Webbova taksonomija

PRVA RAZINA

- izraditi vremensku crtu
- napisati kratak prikaz i objasniti događaj, proces ili priču

DRUGA RAZINA

- napisati drugima objašnjenje o temi
- objasniti značenje pojma

TREĆA RAZINA

- razvrstati djelovanja likova u knjizi
- napisati pismo uredniku (časopisa) poslije vrjednovanja nečega

ČETVRTA RAZINA

- napisati zadaću sa snažnim naglaskom na uvjeravanje
- sastaviti *jingle* kojim se oglašava nešto

Webbova taksonomija

PRVA RAZINA

Napiši kratak prikaz i objasni novelu.
Prepričaj novelu svojim riječima.

DRUGA RAZINA

Napiši objašnjenje o vladavini Otomanskoga Carstva.
Istraži i usmeno prikaži o vladavini Osmanlija nad kršćanima.

TREĆA RAZINA

Pripremi tekst o temi: *Što je zajedničko alkarima?*
Pripremi raspravu o slobodi.

ČETVRTA RAZINA

Napiši tekst o važnosti slobode i objavi ga na blogu.
Napiši televizijsku reklamu za Šimunovićevu novelu.

Neki aspekti čitalačke pismenosti

- razvijanje općeg razumijevanja
- pronalaženje informacija u tekstu (evidencija)
- tumačenje pročitano (interpretacija)
- procjena o informacijama i o tekstu (vrjednovanje)
- procjena vrsnoće teksta (vrjednovanje)

Pročitaj tekst i napiši pitanja (od jednostavnih prema složenima)

A brojeći dane do Božića, stade kod Dana mrtvih, i njegove tmurne misli postadoše još tužnije: sjetio se svoje pokojne žene dotarice Luce i svega što joj je skrivio.

Sjetio se onoga dana svoga odlaska u hajduke kad ga je ona zagrlila da ostane, i kako ju je oturio – pa onoga prestrašenog i umiljatog pogleda što je gledao za njim na odlasku. Onda i sviju onih noći kad bi se svraćao u kuću, i u kojima ne bi sa ženom ni progovorio, već samo muklo pripovijedao o ugrabljenom blagu što ga je naslagao u pećini... Kako je Salko drhtao od straha i gledao ga prestrašeno, a on bi ga uzeo preda se, ali ga ne bi poljubio, samo da se i Luca dotarica ne obveseli. I sjetio se onoga ljubeznog i krotkog pogleda njezina s kojim bi se nehotice susreo – i kako bi ona, od straha, brzo oborila svoje velike ali plave i vodenaste oči.

Sada mu se činilo da te oči nijesu ni bile tako ružne i da bi pregorio sve što ima samo da ih još jedanput vidi. A najviše zato da se opravda pred njom radi svega onoga što joj je učinio.

Htio je da barem zagrli Salka koji je jedini ostao iza nje, ali ni Salka nije bilo sad tu.

Vježba 2.

Znao je kako teška sudba čeka njegova sina, te promišljao u koliko je kriv njegovoj nesreći. A najposlije smisli da nije kriv on već Marta: zato neka ona i odluči po svojoj volji, a on će se držati daleko i ne će biti kriv. I neka bude baš tako, da mu ni Salko ni svijet ne budu mogli reći ništa.

Koji je problem opisan?

Razmišlja li Rašica razumno?

Ostavlja li pisac čitateljima da dovrše njegove misli?

Što Rašica misli o Salku, a što o Marti?

Što misliš zašto je Rašičin odnos prema Salku i Marti ovakav?

Vježba 3.

**DANO ili TUMAČENO?
(EVIDENCIJA ili INTERPRETACIJA?)**

Čitatelj prosuđuje jesu li tekstom
Izneseni dokazi za tvrdnje.

Pitanja na ovoj razini
traže raščlambu i procjenu.

Koje je (neobične) ideje
_____ iznio?

Koje ideje su korektne?

Jesu li ideje utjecale na
tvoj stav o problemu?

Vježba 4.

PROSUDBA / VRJEDNOVANJE

Čitatelj prosuđuje o postupku ili stavovima likova.

(Ne bi se trebalo ograničiti samo na prosudbu stavova glavnog lika.)

Je li lik u pravu? Je li njegovo ponašanje opravdano?

U neknjiževnim tekstovima procjenjuje se etičnost društvenih ponašanja i mehanizama i piščev stav o njima.

Osuđuješ li Rašicu i njegove postupke?

Je li Marta preljubnica? Je li njezino ponašanje društveno prihvatljivo?

Što misliš o Salkovu pogledu na svijet i na društvene odnose?

Vježba 5.

USPOREDBE

ovdje – ondje

onda – sada

on – ona; ona – ona – on – on

Usporedbe obično nisu u tekstu,
već ih stvara sam čitatelj.

UZROK I POSLJEDICA

SLIJED DOGAĐANJA

GLAVNA IDEJA

DODATAK

o usmjerenom čitanju...

Usmjereno čitanje

Splete glavu kosom, vitice postavi,
kontuš s urehom svom vazam na se stavi.
S ošvom ruke spravi, uši s ušerezmi,
na nogah napravi čizmice s podvezmi.
S urehami tezmi, ča mi je vidjeti,
dostojna bi s knezmi na sagu siditi;
I jošće hoditi na pir s kraljicami
i čtovana biti meu banicami.
Zlatimi žicama sjahu se poplitci,
a trepetljicami zvonjahu uvitci;
Stahu zlati cvitci po svioni sviti,
razlici, ne ritci po skutih pirliti,
Svitlo čarljeniti, ja rubin na parstih,
cafir se modriti, **bilit** na rukavih
Biser i na bustih, i sve od **zlatih** plas
sjati se na bedrih prehitro kovan pas.

7. Koje je boje prsten na
Juditinoj ruci?

- A. bijele
- B. crvene
- C. modre
- D. zlatne

Usmjereno čitanje

FAZE

- čitanje teksta u sebi / ili naglas
- opće razumijevanje teksta i određivanje značenja pojedinih riječi
- raščlamba teksta i ususutavljanje

OKVIRI

- otkrivanje strukturnih i sadržajnih obrazaca teksta
- tumačenje stilskih figura u kontekstu teksta
- kulturološki, tekstualni i vrijednosni kontekst
- isticanje sastavnica s obzirom na jezične i tekstualne elemente
- primjena kulturoloških, tekstualnih i vrijednosnih okvira